

DOOD

Dood en zelfdoding zijn de centrale thema's in deze categorie. Uiteenlopend van de vroegtijdige dood van een baby, tot een kind dat een ouder of een grootouder kwijtraakt. Een moeder die plotseling weduwe wordt. De pijn en het verdriet dat mensen doormaken na het overlijden van een geliefde. Rouwverwerking in verschillende vormen. Ook aandacht voor de zelfverwijten en de vertwijfeling na een poging tot suïcide, vaak na een lange periode van psychiatrische problemen. Verder komen in deze categorie terminale zorg, een natuurlijke dood en euthanasie uitgebreid aan de orde.

De meeste videobanden (geen films!) zijn op dvd leverbaar. Info en bestellingen via mediatheek@hetdolhuys.nl.

ALS DE DOOD

Werktheater-productie, Ned., 1979, 80 min., film.

Het Werktheater speelde 'Als de dood' tussen 1976 en 1979. Dit geïmproviseerde toneelspel, dat als een voorstudie kan worden beschouwd van de latere film 'Opname', behandelt het thema van ontwijken en ontkennen door artsen, verplegend personeel, familieleden en omstanders van het feit dat een patiënt ten dode is opgeschreven. Men is 'als de dood' om een dergelijke situatie bespreekbaar te maken. De acteurs wisselen steeds van rol. Dit geeft een zekere stilering, waarbij de fantasie van de toeschouwer word geprikkeld en het effect - bewustwording van hoe een stervende op die manier alléén wordt gelaten - des te indringender overkomt.

Trefw.: dood/Werktheater

ALS JE GEWOON MET IEMAND MEEGAAT...

Agnes Dinkelman, Ned., 1993, 33 min., video.

De Stichting Leendert Vriel in Enschede is een organisatie van vrijwilligers die hulp biedt bij zieke mensen die thuis willen sterven. Behalve

professionele hulp heeft een stervende ook zorg nodig van zijn of haar familie. Wanneer de familie niet groot genoeg is of wanneer de familie het niet goed meer aankan, worden vrijwilligers ingezet. Dat betekent vaak 's nachts waken bij de stervende. In deze videofilm vertelt een aantal vrijwilligers over hun ervaring met terminale thuiszorg. De vrijwilligers worden gezien als een aanvulling op de familie en op de professionele hulpverlening, zij komen niet 'in de plaats van'. Verschillende mannen en vrouwen vertellen wat het is om de laatste momenten van een medemens te begeleiden en steun te bieden aan de stervende. Ook mensen die - gesteund door de Stichting Leendert Vriel - een dierbaar familielid tot het laatst toe begeleid hebben doen hun verhaal. Daarnaast vertelt de uitvaartconsulent van AVVL-uitvaartzorg over zijn werk.

Trefw.: terminale zorg/vrijwilligers/thuiszorg/training/euthanasie

BARBARA, FRANS, INEKE EN JIJ....

Marcel Siegmund, Ned., 1987, 35 min., video.

Documentaire over jongeren en zelfdoding. Aan de hand van de drie personages uit de titel van de film wordt een beeld opgeroepen van de manier waarop jongeren denken en omgaan met zelfdoding. Barbara is 17, verlegen, en voelt zich ondanks haar hoge cijfers op school niet happy. Frans (19) is de jongen die in groepen dikwijls het middelpunt is van grappen en pesterijen. Ook hij voelt zich ongelukkig en zoekt vertwijfeld naar steun. Ineke (18) heeft voor de buitenwereld alles mee: uiterlijk, school, ouders, vrienden en vriendinnen. Toch doet juist zij op een gegeven ogenblik een zelfmoordpoging. In de film wordt nagegaan hoe ze tot die daad is gekomen en hoe ze er achteraf tegenaan kijkt. Het verhaal en de teksten van de film zijn bedacht door jongeren zelf.

Trefw.: suïcide/jeugd/adolescenten

BEELD VAN EEN KIND

Albert van der Wildt, Ned., 1989, 60 min., video.

Deze ontroerende en persoonlijke film, is de verbeelding van het rouwproces dat de maker, Albert van der Wildt, doormaakte na het verlies van zijn bijna negen maanden oude zoon Sven, die is gestorven aan wiegendood. 'Ik kan geen woorden vinden voor wat je dan voelt,' zegt Van der Wildt in de film, 'ik kan alleen maar vertellen wat er is gebeurd.' En dat

doet hij, vol gevoel en overgave, af en toe zwijgend of slikkend, dan weer zakelijk en nieuwsgierig als hij op zoek gaat naar de oorzaak van wiegendoed. Bij drie verschillende deskundigen probeert hij een antwoord te vinden op de vraag naar de oorzaak. Maar geen van drieën heeft een antwoord op dit nog altijd mysterieuze verschijnsel in de geneeskunde. Van der Wildt vertelt ook uitvoerig over de emoties direct na en de verwerking van het verlies van Sven. Een klap die zo hard aankwam, dat hij er niet alleen zijn zoon maar ook zijn vrouw mee kwijtraakte. De relatie met haar werd verbroken, waardoor Van der Wildt alleen achterbleef met zijn verdriet, herinneringen en onopgeloste vragen. Via de vereniging van ouders van wiegendoedkinderen vindt hij steun en herkenning bij Peter en Thea van Vugt, een echtpaar dat een dochtertje is verloren als gevolg van wiegendoed. Ook zij zijn vertwijfeld en tevergeefs op zoek naar de oorzaak, al was het maar om op die manier een beetje van hun schuldgevoelens te worden verlost. De film werd tijdens de Nederlandse Filmdagen 1989 bekroond met het Gouden Kalf voor de beste documentaire.

Trefw.: dood/zuigelingen/rouwproces

HET VAN BEMMELN-DOSSIER (TWEDE DELEN)

Twee televisiedocumentaires van Wibo van de Linde (voor Tros-Aktua) over de affaire-Van Bemmelen. Een persoonlijke speurtocht naar de dood van Lucie Clara van Bemmelen die door haar man prof. dr. Rein van Bemmelen werd aangezet tot actieve euthanasie.

1. ZIJ MOEST EERST...

Wibo van de Linde, Ned., 1984, 45 min., video.

In het eerste deel van deze geruchtmakende documentaire - in de kranten een 'euthanasie-thriller' genoemd - schildert Van de Linde in grote lijnen het leven van de bijna 80-jarige aardwetenschapper/geoloog Rein van Bemmelen en zijn acht jaar jongere vrouw Lucie Clara. Hoofdthema is de actieve euthanasie waartoe het tweetal al tientallen jaren tevoren had besloten, en die in maart 1983 zijn beslag moest krijgen. Voor de camera vertellen de Van Bemmelen's wat hun ertoe heeft bewogen om dit besluit te nemen. Lucie overlijdt op 7 maart 1983 aan een overdosis slaapmiddelen, maar Rein houdt zich daarna niet aan de afspraak en vertrekt naar Oostenrijk. Van de Linde vertrouwt het niet, schakelt eerst een

vertrouwensarts in en vervolgens de politie. Op 19 november, ruim een half jaar later komt Rein op natuurlijke wijze aan zijn einde. Hij sterft aan kanker aan de endeldarm. Maar in die tussentijd had hij in Oostenrijk een nieuw huis laten bouwen en was hertrouwd met een vroegere vriendin.

2. DE VOS EN DE TWEE DUIVEN

Wibo van de Linde, Ned., 1984, 40 min., video.

Vervolg op het eerste deel van het 'Van Bemmelen-dossier'. Van de Linde wroet verder in het leven van Rein van Bemmelen en ontdekt dat de man onder een andere naam en via een ander adres al geruime tijd correspondeerde met de vrouw met wie hij later trouwde. Ook blijkt dat Lucie een kapitaal bedrag aan geld en aandelen bezat dat na haar dood aan Rein toeviel. Tussendoor blijkt Rein ook nog vervalste brieven te hebben geschreven op papier van de Nederlandse Vereniging voor Vrijwillige Euthanasie, om zijn plan voor actieve euthanasie als **case** te nemen voor het jubileumboek van de vereniging en tevens om Van de Linde ermee te misleiden.

Trefw.: dood/euthanasie

CAN'T IT BE ANYONE ELSE?

Dennis Lofgren, USA, 1980, 30 min., film, Ned. ondertiteld.

Drie kinderen die aan leukemie lijden en chemotherapeutisch worden behandeld, zijn de hoofdpersonen in deze meermalen bekroonde Amerikaanse film. De twee jongens, Dhart en Jim, zijn resp. 12 en 10 jaar oud, en het meisje, Diana, is 12 jaar. Kinderen en ouders weten wat er aan de hand is en zijn op de hoogte van het feit dat wanneer de therapie niet aanslaat, de dood zal volgen. Met vereende krachten en in een sfeer van intens warm, onsentimenteel medeleven van de omgeving wordt het gevecht om het behoud van het leven gevoerd.

Trefw.: dood/kanker/kinderen

DAG JAN

Jan van den Berg, Ned., 1992, 29 min., video.

Deze kleine, intieme speelfilm gaat over sterven en stervensbegeleiding. Hoofdpersoon is Jan van Welderen, een oude man zonder familie of vrienden. Hij heeft kanker en is door de doktoren opgegeven. Maar Jan wil niet in een ziekenhuis liggen en daar eenzaam doodgaan. Hij trekt zich terug in zijn huis. Zijn burens Leo en Karel, een samenwonend stel, trekken zich zijn lot aan. Leo gaat allerlei dingen voor hem regelen. In eerste instantie weet Jan niet goed hoe hij hierop moet reageren en ervaart de zorgzaamheid van Leo als een soort bemoeizucht. Tegelijk voelt hij een groeiende afhankelijkheid. Ook Leo heeft het moeilijk. Zijn vriend Karel heeft niet veel begrip voor zijn zorgzame optreden. Stervensbegeleiding eist immers veel tijd en vraagt om een grote inzet. Maar ondanks deze moeilijkheden groeit de emotionele band tussen Leo en de stervende Jan. 'Dag Jan' is een mooie en ontroerende film die duidelijk laat zien hoe moeilijk stervensbegeleiding is. De film werd in 1992 genomineerd als beste korte film op de Nederlandse Filmdagen.

Trefw.: terminale zorg/kanker

DEJA VU

Jorge Hoogland, Ned., 1987, 20 min., video.

Korte speelfilm over de relatie tussen Nathalie, een jonge vrouw, en haar oma. Nathalie is de enige die zich nog bekommert om het lot van de oudere vrouw, die leeft op de drempel van de dood en die in stilte al contact heeft met haar overleden echtgenoot. In surrealistische beelden legt filmmaker Jorge Hoogland, die met deze poëtische film in 1987 afstudeerde aan de filmacademie, een verband met de naderende dood van de vrouw.

Trefw.: ouderen/dood/familie

EEN GROOT UUR U - STERVENSBEGELEIDING

VARA-tv, Ned., 1978, 65 min., film, Ned. ondertiteld.

Aflevering in een serie praatprogramma's van de VARA, gepresenteerd door Koos Postema, waarin samen met deskundigen, gasten en kijkers een bepaald onderwerp wordt behandeld. Het onderwerp in deze op 27 november 1978 uitgezonden aflevering is stervensbegeleiding. Centraal in het programma staat het Saint Luke's Nursinghome in het Engelse Sheffield, waar speciale aandacht wordt besteed aan het begeleiden van

stervenden en het verzachten van het lijden, zowel voor de stervende zelf alsook voor diens naasten.

Trefw.: dood/stervensbegeleiding

EMMY

Ruud Schuitemaker, Ned., 1989, 20 min., video.

Korte speelfilm, die laat zien hoe een 9-jarig meisje de plotselinge dood van haar oma verwerkt. Ze is er getuige van als haar oma, die koordirigente is, tijdens een uitvoering in elkaar zakt. Na de consternatie die volgt, blijkt dat oma is overleden aan een hartaanval. Terwijl de volwassenen bezig zijn met het regelen van de begrafenis en andere praktische zaken, is Emmy in stilte bezig met de verwerking van de onverwachte dood van haar oma. In haar herinneringen leeft ze voort als een actieve vrouw, met wie je allerlei leuke dingen kon doen. Ze kan zich dan ook nauwelijks voorstellen, dat het haar oma is die in de kist ligt. Omdat de volwassenen het te druk hebben met het verwerken van hun eigen verdriet, neemt Emmy op haar eigen manier stillitjes afscheid van haar oma.

Trefw.: dood/rouwproces/familie/gezinnen

ESSIE

Gerald Wenner, USA, 1982, 55 min., film/video, Ned. gesproken.

Documentaire over Essie, een jonge vrouw die geconfronteerd wordt met kanker. Aan de hand van gesprekken met haar en mensen uit haar directe omgeving wordt het verloop van haar ziekteproces verteld. Een proces dat via allerlei therapieën en behandelingen nog vier jaar wordt gerekt. Vier moeilijke jaren waarin Essie steeds weer nieuwe moed en aanknopingspunten vindt om door te gaan met haar strijd tegen de onvermijdelijke dood.

Trefw.: dood/kanker

HULP AAN NABESTAANDEN VAN ZELFDODING

Aart Zeeman, Ned., 1984, 15 min., video.

Televisieprogramma over de gevolgen van zelfdoding voor nabestaanden. Nel Brummelaar is op deze manier haar zoon kwijtgeraakt. Een verlies waar

ze nog steeds niet overheen is. Ze zit met enorme schuldgevoelens, hoewel ze tegelijk probeert het besluit van haar zoon te accepteren. Jan van der Steen vertelt over zijn werk als hulpverlener bij rouwprocessen. Over het begrijpend luisteren dat mensen nodig hebben in de periode na het overlijden. Voor de nabestaanden is praten heel belangrijk om de emoties kwijt te raken en de hulpverlener kan daarin al luisterend een belangrijke rol vervullen.

Trefw.: suicide/rouwproces/gezinnen

IN ALLE STILTE

Ingrid Perik, Ned., 1992, 45 min., video.

Film rondom thema's als dood, begrafenis en rouwverwerking. Wanneer een geliefd familielid komt te overlijden spelen zowel emoties als meer rationele overwegingen een rol. Enerzijds is er verdriet om de overledene, anderzijds moet er een begrafenis geregeld worden met alles wat daarbij komt kijken. Het is natuurlijk van het grootste belang voor mensen om op een bevredigende manier afscheid te nemen van de overledene. Daar hoort ook een mooie, waardige begrafenis bij. In de film komen mensen aan het woord die op verschillende manieren afscheid genomen hebben van hun geliefden. Een vrouw van wie de echtgenoot plotseling kwam te overlijden vertelt over haar niet zo positieve ervaringen met de uitvaartondernemer. Echt afscheid nemen was er niet bij. Heel anders ging het met Malou, een meisje van acht dat overleed ten gevolge van een ongeneeslijke ziekte. Haar familie had haar dood verwacht en kon zich goed voorbereiden op de begrafenis en de verwerking van het verdriet. Ook de professionals van het begrafenisgebeuren komen in de film aan het woord: de uitvaartondernemer, de crematoriumbeheerder, de begraafplaatsbeheerder, de maker van gedenkstenen en de vertegenwoordiger van de kistenfabrikant.

Trefw.: rouwproces/dood

JONG VERLIES

Lucienne Posthoorn, Ned., 1994, 55 min., video.

Persoonlijke en poëtische documentaire over mensen die als kind één van hun ouders zijn kwijtgeraakt. Het is het cinematografisch 'In memoriam' van filmmaakster Lucienne Posthoorn voor haar vader, die overleed toen zij 11

was. Aan de hand van foto's, een poesiealbum, een grammfoonplaatje, citaten uit gedichten en karakteristieke standbeelden schetst ze een portret van haar vader en de band die ze met hem had. Haar persoonlijke geschiedenis wordt aangevuld met verhalen van vijf lotgenoten, die aangeven hoe zo'n ingrijpende gebeurtenis als de dood van je vader of moeder, in het hele verdere leven kan blijven doorwerken. Zoals bij Joop (56), die vijftig jaar na de dood van zijn vader nog steeds naar hem op zoek is, hem brieven schrijft en zelfs in zijn zoon de vader wil terugzien die hij al zo lang mist. Ook Quintijn (29) heeft de dood van zijn vader, toen hij zelf 9 jaar was, nog niet helemaal verwerkt. Hij had zelfs lange tijd een eigen plek waar hij met zijn vader 'sprak'. Evenals Truus (56) die via een boom gevoelsmatig contact had met haar moeder, die overleed toen zij 9 was. En voor Judith (51) komt haar vader weer tot leven als ze in zijn stoel zit. Ineke (44) vertelt over de verlatingsangst waar ze nog steeds last van heeft. Een gevoel dat ook bij de anderen sterk aanwezig is en dat het moeilijk maakt om relaties aan te gaan. Judith denkt dat ze mensen niet meer terugziet, wanneer zij afscheid van ze heeft genomen op Schiphol. Haar vader kwam niet terug uit de oorlog toen ze bijna 4 jaar was en werd als vermist opgegeven. Dat bracht haar op den duur zo in verwarring dat ze tijdelijk moest worden opgenomen en behandeld werd met lsd-therapie, die veroorzaakte dat er daarna een vertraagd rouwproces tot stand kwam. Allen kijken ze met gevoelens van liefde en tederheid terug op degene die ze missen en die ze ook vele jaren later nog maar moeilijk blijken te kunnen vergeten.

Trefw.: rouwproces/kinderen/ouders

KINDJE WAT BEN JE STIL

Marion Oskamp, Ned., 1989, 40 min., video.

Portret van drie verdrietige ouderparen die allemaal een baby hebben verloren. De baby van twee van hen stierf aan het eind van de zwangerschap, nog voor de geboorte, en de derde baby overleed kort na de bevalling. Voor twee paren betrof het hun eerste kind. Geëmotioneerd kijken de ouders terug op de gebeurtenissen: op de geboorte van een kind, dat je tegelijk voor eeuwig moet missen. Ze vertellen over de gang van zaken in het ziekenhuis en de begrafenis daarna. Over de reacties van vrienden en bekenden die een aantal weken erg meeleven, 'maar daarna zit je toch zelf met je verdriet'. Twee moeders raakten kort daarna opnieuw in

verwachting, maar bij een van hen ging het wederom fout. Ook de tweede baby werd dood geboren. En dat ondanks allerlei voorzorgsmaatregelen. Het derde ouderpaar had al twee kinderen van 6 en 9 toen er nog een baby bijkwam. Een vlotte bevalling, maar een uur later kreeg het kind ademhalingsmoeilijkheden. Na het overlijden werd de baby mee naar huis genomen zodat het hele gezin afscheid kon nemen voor het kind werd begraven. Nu, drie jaar later, is de moeder opnieuw in verwachting. Een nieuwe periode van spanning is aangebroken.

Trefw.: dood/zuigelingen/rouwproces/zwangerschap

KLAAR MET LEVEN

Willem Ouwerkerk, Ned., 1989, 43 min., video.

Gedramatiseerde documentaire over euthanasie gemaakt in opdracht van de Vereniging voor Vrijwillige Euthanasie en het Humanistisch Verbond. Hoofdpersoon is mevrouw Van der Berg. Zij woont in een verzorgingstehuis en heeft steeds meer het gevoel dat haar leven zinloos geworden is. Haar afhankelijkheid van anderen wordt met de dag groter, haar lichaam functioneert niet meer. Wanneer Jaap, haar jongste zoon, uit Canada overkomt om haar te bezoeken maakt zij aan hem haar wens kenbaar te willen sterven. Haar zoon reageert onbegrijpend en afwijzend op dit verlangen. Hij heeft geen begrip voor haar argumenten en verwijt haar ondankbaarheid jegens degenen die haar verzorgen en jegens haar familie. Toch blijft mevrouw Van der Berg bij haar besluit. Zij wil dood omdat zij vindt dat zij geen menswaardig leven meer heeft. Zij heeft een euthanasieverklaring en een testament opgesteld en de huisarts onderzoekt of de wens van mevrouw Van der Berg een realiteit is. In een gesprek met de humanistisch geestelijk raadvrouw van mevrouw Van der Berg krijgt haar zoon meer begrip voor de situatie. De huisarts onderzoekt ondertussen of er nog manieren zijn om het leven van mevrouw Van der Berg weer leefbaar te maken, zoals andere medicijnen of een operatie. Ten slotte besluit hij in te gaan op haar wens tot sterven. 'Klaar met leven' werd bekroond met de Sony Video Award 1988.

Trefw.: euthanasie

LEVEN MET VERLIES

Ruud Schuitemaker, Ned., 1986, 50 min., video.

Aflevering uit een gedramatiseerde IKON-serie over het leven van een familie. In dit deel gaat het over rouwverwerking en verdriet. Zesentwintig jaar na dato kijken de familieleden nog eens terug op de dood van zoon Peter (6), die destijds verdronken is, nadat hij was ontsnapt aan de aandacht van zijn vader en diens oudste zoon. Een gebeurtenis die veel emoties heeft losgemaakt en die men nog steeds niet goed heeft verwerkt. Vader heeft, net als zijn oudste zoon, jarenlang met schuldgevoelens rondgelopen. Er wordt op een openhartige manier gepraat over het verdriet dat de dood van Peter bij iedereen heeft veroorzaakt en wat voor rol God en religie daarin hebben gespeeld. Daarbij blijkt dat iedereen veel behoefte had aan troost, maar dat God noch de gezinsleden die elkaar hebben kunnen geven.

Trefw.: dood/rouwproces/gezinnen

MAYA EN AN

Erik Oosthoek, Ned., 1987, 45 min., video.

Twee zusters, Maya en An, spreken in deze gedramatiseerde televisieproductie met elkaar over de onverwachte ontmoeting die een van hen heeft gehad met de man, die anderhalf jaar eerder haar zoontje heeft doodgereden. De man wil daar graag over praten, maar de getroffen moeder niet. Door de ontmoeting zijn alle nare herinneringen uit het verleden weer bovengekomen en lijkt het alsof ze opnieuw terechtkomt in het rouwproces dat ze dacht al achter zich te hebben.

Trefw.: dood/rouwproces/gezinnen

EEN MILDE DOOD

Marja Wolthuis, Ned., 1991, 25 min., video.

Korte documentaire over euthanasie gemaakt in opdracht van de Vereniging voor Vrijwillige Euthanasie. In de film komen drie mensen aan het woord die met de keuze voor euthanasie geconfronteerd worden. Ans Dijkstra, 59 jaar, heeft een ongeneeslijke vorm van borstkanker. Zij heeft een euthanasieverklaring opgesteld omdat zij zelf wil bepalen wanneer zij haar leven wil beëindigen. Haar familie heeft weinig of geen begrip voor deze stap. Haar jongste dochter en een vriendin geven hun mening over het besluit van Ans. Mienke van der Wal, 67 jaar, had baarmoederhalskanker en was ten gevolge van straling inwendig verbrand. Zij overleed enige weken

na het maken van deze documentaire. Haar bestaan was gereduceerd tot het innemen van pijnstillers. Wat zij verlangde was een rustige, zachte dood in haar eigen bed. Ten slotte komt de gepensioneerde Max de Lange aan het woord. Zeven maanden eerder is zijn vrouw overleden. Zij leed aan alvleesklierkanker. Max de Lange vertelt over de laatste maanden van zijn vrouw.

Trefw.: euthanasie

DE MOED DER WANHOOP

Antoinette van Brink en Rob van de Linden, Ned., 1981, 33 min., film. Deze in 1981 door het Humanistisch Verbond uitgezonden film gaat over (het taboe van) zelfdoding: het recht dat ieder mens heeft om op een door hemzelf gekozen moment zijn leven te beëindigen. Twee vrouwen en een man vertellen wat hun motieven zijn geweest om te proberen een eind aan hun leven te maken. Deze gesprekken worden afgewisseld met een interview met psychiater dr. Frank van Ree, die zijn visie geeft op het begrip zelfdoding en die pleit voor meer begrip bij mensen die proberen er een eind aan te maken.

Trefw.: dood/taboe/Humanistisch Verbond

NABIJ VERAFF

Joost Bosland en Cees Samson, Ned., 1989, 49 min., video. De echtgenote van Rob heeft zelfmoord gepleegd. Daarmee kwam een einde aan vele jaren van depressies. Volgens Rob was haar leven soms een lijdensweg, waar hij noch hun drie kinderen iets aan konden veranderen. Voor Rob leidde het tot vervreemding van zijn gezin. Hij ging varen en was ook afwezig toen zijn vrouw er een einde aan maakte. Rob vertelt over zijn gevoelens daarna. De verwarring en de boosheid, maar ook de opluchting na jaren van spanning. Een getrouwde dochter vertelt dat ze het contact met haar moeder mist. Hoewel ze zich niet in de steek gelaten voelt, zit ze net als haar vader wel met gevoelens van schuld en verantwoordelijkheid. In een ander gezin voelen de beide ouders zich voor de gek gehouden door de zelfmoord van hun dochter Ingrid. Een zelfmoord die iedereen totaal heeft verrast en waarvoor men binnen het gezin geen begrip kan opbrengen. Zo sterk dat men zelfs weigert een 'lachende' foto in de huiskamer op te hangen. Haar zusje Marja is nog steeds kwaad. De ouders

van Ingrid merkten pas na de dood van hun dochter hoezeer zelfmoord nog in de taboesfeer ligt. Hun openheid over de ware toedracht werd niet door alle kennissen op prijs gesteld. Nu praten ze er alleen nog met elkaar over, in een vergeefse poging om alsnog de dood van hun dochter te begrijpen.

Trefw.: suicide/gezinnen/rouwproces

(NIET) NATUURLIJKE DOOD

Karin Junger, Ned., 1989, 15 min., video.

Film over euthanasie, met name het politieke en juridische gekrakeel rond de niet-natuurlijke dood. Al jaren is er sprake van touwtrekkerij rond een nieuwe euthanasiewet maar zolang die er nog niet is blijft euthanasie strafbaar. Vandaar dat Martin Kruisen, die aids heeft, bij zijn advocaat op bezoek gaat om precies te weten te komen wat de eventuele juridische gevolgen zijn als hij in het eindstadium van zijn ziekte euthanasie wil laten plegen. In het Academisch Centrum blijkt euthanasie in uitzonderingsgevallen mogelijk te zijn. Maar er gelden zeer strenge richtlijnen en formeel wordt er daarna altijd een onderzoek ingesteld door justitie. Een lijkschouwer en een rechercheur van politie vertellen over hun rol daarin, terwijl in het AMC een arts en een leidinggevend verpleegkundige hun mening geven over de 'niet-natuurlijke' dood en alles wat daarmee samenhangt. Het blijkt dat euthanasie geen dagelijks werk is en veel losmaakt op een afdeling. Dat wordt ook duidelijk uit de rapporten rond een patiënte met borstkanker die absoluut dood wilde. Tot slot vertelt een huisarts over euthanasie in de huisartspraktijk. Zij vertelt dat veel huisartsen 'natuurlijke dood' als doodsoorzaak opgeven ook als er sprake is van euthanasie. Gewoon om problemen met justitie te voorkomen.

Trefw.: euthanasie

ONTHEEMD - 3. DE ONGELIJKE STRIJD

Roy Dames en Jacco Groen, Ned., 1998, 42 min., video.

Deel 3 uit een serie over dak- en thuislozen. Roy Dames volgde over een langere periode enkele mensen die vaak al jaren op straat leven. In dit deel een portret van John, samen met zijn vriend Gabriël oprichter van de belangengroep voor dak- en thuislozen. Als enkele daklozen 's nachts in de winterkou niet worden binnengelaten bij het Leger des Heils, komen John en Gabriël in actie en proberen te bewerkstelligen dat de zgn.

winterregeling van start gaat. Een ander actiepunt is de bezetting van een opvangtehuis voor daklozen, waarbij John als woordvoerder optreedt en zelf naar de wethouder stapt om een oplossing te forceren. Hij heeft haast want hij heeft aids en niet lang meer te leven. Het maakt hem opstandig en soms ook onredelijk, maar volgens zijn 'buddy' heeft dat ook met zijn borderlinepersoonlijkheid te maken. Zijn vriend Gabriël houdt het erop dat John in zijn jeugd gewoon te weinig geluk, liefde en aandacht heeft gehad. Die aandacht krijgt hij wel in zijn laatste dagen, wanneer hij uitgeteerd en moegestreden mag sterven in een kamer van het Leger des Heils. De film sluit af met beelden van het mortuarium waar hij ligt opgebaard en zijn vrienden afscheid van hem nemen om hem vervolgens te vergezellen op zijn laatste gang naar het kerkhof.

Trefw.: thuislozen/thuislozenzorg/aids

DER PANNWITZBLICK

Didi Danquart, BRD, 1991, 90 min., Duits gesproken/Engels ondertiteld, video.

Indringende film over de problematiek van het kijken naar gehandicapte mensen. Pannwitz was een door de Italiaanse schrijver en ex-Auschwitz gevangene Primo Levi beschreven KZ-arts, die met zijn blik kon oordelen over leven en dood van gevangenen. Deze 'blik' bestaat voor gehandicapten nog steeds. Daarover vertellen in deze film een aantal gehandicapte mensen. Hun verhalen worden afgewisseld met beelden uit propagandafilms van het Derde Rijk waarin de houding van het nationaalsocialisme met betrekking tot gehandicapt zijn en euthanasie ondubbelzinnig duidelijk wordt. De nazifilms suggereren dat een zogenaamde 'genadige dood' het beste was voor mensen met een lichamelijke of verstandelijke handicap. Ook nu zijn er nog mensen die er zo over denken. Aan het woord komen de heer Atrott, voorzitter van de 'Deutsche Gesellschaft für Humanes Sterben' en de wetenschapper Singer. Deze laatste pleit voor euthanasie bij kinderen wanneer zij met zware handicaps geboren worden. 'Der Pannwitzblick' is geen conventionele, informatieve documentaire maar een film die met behulp van een uitdagende beeldkeuze en een originele vormgeving de conventionele 'blik' op de gehandicapte mens ter discussie wil stellen.

Trefw.: verstandelijk gehandicapten/lichamelijk gehandicapten/euthanasie

THE PITCH OF GRIEF

Eric Stange, USA, 1985, 30 min., Ned. ondertiteld, video.

Vier mensen vertellen over de recente dood van een geliefd persoon uit hun directe omgeving en hoe ze dat emotioneel hebben verwerkt. De uitspraken over hun ervaringen en gevoelens worden afgewisseld met het commentaar van een therapeut, die vertelt wat mensen doormaken na de dood van een kind of levenspartner. Hij beschrijft de stadia van pijn en verdriet, kwaadheid, zelfverwijten en vertwijfeling waar mensen doorheen moeten om de dood te kunnen verwerken. Een proces dat vele maanden, vaak zelfs langer dan een jaar kan duren. Zelfhulpgroepen kunnen daarin een belangrijke rol spelen, zoals blijkt uit de verhalen van de geïnterviewden, al heeft iedereen zijn eigen manier om zijn verdriet te verwerken.

Trefw.: dood/rouwproces/gezinnen/zelfhulpgroepen

SOME BABIES DIE

Martyn, L. Down, Australië, 1985, 54 min., Ned. ondertiteld, video.

De geboorte van een dode baby is een van de meest tragische gebeurtenissen die ouders kan overkomen. Meestal wordt geprobeerd zo'n baby zo snel mogelijk te begraven en te vergeten. De Australische therapeut Peter Barr beweert echter dat het beter is als de moeder en de andere gezinsleden een tastbare herinnering aan de baby hebben om de dood ervan beter te kunnen verwerken. Daarom laat hij een dode baby eerst fotograferen voor het fotoalbum of, als de ouders dat willen, mogen ze de dode baby ook nog wat knuffelen. De film toont daar een aantal aangrijpende voorbeelden van, waarin een moeder en haar jonge kinderen langdurig afscheid nemen van een doodgeboren baby en deze vervolgens gezamenlijk begraven. De film werd meermaals onderscheiden op documentaire filmfestivals.

Trefw.: dood/zuigelingen/rouwproces/geboorte

VERLIES EN DAN VERDER

Cor Vos, Ned., 1993, 24 min., video.

Gedramatiseerde documentaire over rouwverwerking, gebaseerd op ervaringen van deelnemers aan preventiecurssussen voor weduwen boven de zestig en het boek *Voorbij verlies* en daardoor zeer geschikt voor oudere weduwen. Centraal staat Gerda, een 70-jarige weduwe, die in flarden terugkijkt op de vijf jaar die verstreken zijn sinds het overlijden van haar man. We zien haar in haar normale doen en later terwijl ze met een *inner voice* vertelt over haar ervaringen, emoties en twijfels na het overlijden van haar man. De snelheid waarmee alles opeens voorbij was, het verdriet, de eenzaamheid en het zelfmedelijden. Maar later ook de acceptatie, de kracht om alleen verder te gaan, vooruit te kijken en niet alleen stil te blijven staan bij het verleden. De uitspraken van Gerda worden ingekleurd en aangevuld door mensen uit haar directe omgeving: haar zoon, die vooral aan de praktische zaken denkt, een vriendin van 73 die zelf geen kinderen heeft en ook weduwe is, een buurvrouw van 50 voor het dagelijkse contact en een echtpaar van rond de 60, met wie ze vroeger veel contact had, maar dat haar nu bekritiseert en vindt dat ze haar man te snel vergeten is. Maar Gerda weet dat ze alleen verder moet en probeert daar het beste van te maken. Ze komt tot de conclusie dat je ook alleen een prettig leven kunt leiden.

Trefw.: rouwproces/weduwen

TIJD VOOR DE DOOD

Wouter van Praag, Ned., 1977, 35 min., film.

Televisieproductie van het Humanistisch Verbond in samenwerking met de Nederlandse Vereniging voor Vrijwillige Euthanasie. Hoofdpersoon in deze film is Harry, een jongen van achter in de twintig. De film gaat over hem, maar hijzelf komt niet in beeld, want op het moment dat het verhaal begint, is Harry dood. Hij leed aan een ongeneeslijke ziekte. Het moment waarop het einde kwam aan een lijdensweg van enkele maanden heeft hij zelf kunnen bepalen, daarin gesteund door een verpleegster en een arts.

Trefw.: dood/Humanistisch Verbond/euthanasie

WIL IK WEL DOOD

Fons Grasveld, Ned., 1974, 35 min., film.

De zelfmoord als een *cry for help* is de thematiek van deze film. Vijf mensen in herkenbare probleemsituaties komen aan het woord over hun motivatie

tot suïcidepogingen. De film streeft naar een confrontatie van de kijker met de betekenis en de structuur van de zelfmoordproblematiek als stap naar meer begrip en meer adequate hulp.

Trefw.: dood/zelfmoordpoging

ZELFDODING BIJ JONGEREN

Chris van Duuren, Ned., 1983, 22 min., video.

Programma over zelfdoding bij kinderen en jongeren. Om te beginnen een gesprek met prof. dr. J.D. van der Ploeg van de Rijksuniversiteit van Leiden, over dit onderwerp, gevolgd door een interview met de rector van een middelbare school. Vervolgens aandacht voor de kindertelefoon in Rotterdam en een gesprek met schrijfster Miep Diekman, die vertelt over haar eigen zelfmoordpoging toen ze 14 was. Kenmerkend voor haar is vooral de grote eenzaamheid waarin dit soort dingen gebeuren, met een zelfmoordpoging als laatste schreeuw om aandacht. Ten slotte vertelt psychotherapeute Elouise van der Meulen over de reacties van de omgeving na de dood van een kind en de rouwverwerking binnen het gezin.

Trefw.: dood/zelfmoordpoging/jongeren

DE ZIN VAN HET BESTAAN (RAISON D'ÊTRE)

Yves Dion, Canada, 1977, 80 min., film, Ned. ondertiteld.

De zin van het bestaan en het sterven, de beëindiging van het leven, zijn het thema voor deze aangrijpende film. De film bestaat uit gesprekken met en beelden van twee jonge mensen, een man en een vrouw, die ten dode zijn opgeschreven. De man, die gescheiden is, moet dit onherroepelijk gebeuren alléén onder ogen zien, verwerken en ondergaan. De vrouw weet zich tot het laatst bijgestaan door haar man en ervaart hoe haar relatie met hem een innigheid en diepgang krijgt die maar zelden door mensen wordt bereikt.

Trefw.: dood/Canada

Bijgewerkt 18-2-2015